

Дан Турел

БЕЛЕШКЕ НОЋНОГ ШЕТАЧА

О.К., рећи ћу вам без околишања: Ја сам ноћна луталица.

То можда није нека велика перверзија којом могу данас да се похвалим, када сви и свако са подразумеваним самопоштовањем или удишу кокаин, постају геј и купају се у луксузу, пуше марихуану у по бела дана или налазе друге ретке и нарочите страсти и масти – али то је, дакле, *моја* мала крхка слабост. И не само *моја*. Знам да нас има много који је делимо – као некакву малу слатку двосмислену тајну, коју је тешко објаснити другима. *Други* не познају *осећање*.

То осећање, наиме, које граби ноћног шетача отприлике око поноћи. Без обзира где се човек налазио и шта радио, као да га хладна рука одједном голица по врату, и он осећа хладан дах, који му попут духа Хамлетовог оца на аматерским представама шапуће да је ето поноћ, да је време да вампирима порасту зуби а вукодлаци да промене дневну кожу за ноћно крзно, да је тренутак када истиче дан и човек га скоро може чути како се жали – и мора да изађе напоље. И устаје, напушта друштво, каже нешто разумно о томе како га сутра чека тежак дан – и излази у град, где среће све друге ноћне шетаче.

Постепено сам упознао много њих, и објективно посматрано, постоје две главне групе ноћних шетача, оне исте као и у толиким другим браншама; стални и free-lancer-и. Познајем неколико типичних „сталних”, између осталих једног, чија рута иде од Трга Енгхаве, преко Ис-

тедгадеа, до Главне железничке станице и затим назад горе до Вестерброгадеа, само то, и можда две-три спонтане бочне улице уснут. Други један којег знам сместио се око Пилестредеа, Обенроа и Кебмагергаде и у истом том троуглу се може наћи сваке ноћи између 0:00 и 1:00. Ако бисте питали неког од њих због чега су се одшетали тамо, не би могли да Вам одговоре. Као што нема никог ко би могао да одговори зашто звиждуће баш ту мелодију или зашто воли ово или оно.

Ноћни шетачи слободњаци су од самог почетка тежи случај, час су на Кристијансхавну, час на Нерebroу – али дакле увек су тамо, негде у ноћи. Умеју да збуне – и треба више времена док стекнете њихово поверење. И док, на пример, не дођете до ступња познанства, на којем се поздрављате.

Не зато што смо ми ноћни шетачи недружељубиви по природи, то немојте да мислите. Али у суштини већина од нас шета да би освојила парче времена насамом са градом, и добро знамо да због тога и други шетају, па стога ретко причамо, већ само клинемо а забринемо се само ако нам више не климају у знак отпоздрава. Шетамо смо зато што волимо град као такав, и зато што повремено имамо потребу да га поседујемо само за себе, или у сваком случају да имамо то осећање да он постоји само за нас, да су сви чудни духови и сенке и затворене радње и напуштене банке само једном ту више због нас него због прављења новца.

Да, и наравно и зато што је ноћ једно тихо градско ћебе, она је такво једно прочишћавање од свих напетих преко дана нерава, такав један сатори¹ како Јапанци кажу, час у којем све добија значење и човек јасније него икада види слике града, јер су ослобођене дневног реда. Главна железничка станица је тако безобразно апсурдно лепа ноћу.

Но, ноћни шетачи су ипак прилично асоцијални, јер дубоко у сваком луталици живи једна непријатна и неграђанска мешавина писца, сањара и демона. И не гајим сумњу да ће ноћно лутање – како је то једном предвидео велики амречики писац Реј Бредсбри – једног дана бити забрањено као нездраво и реакционарно и као кршење закона. Али до тог дана шетаћу са мојим тихим сестрама и браћом у нашем анонимном лову на истинске гласове и мирисе града.

А забавно је да нас ноћне шетаче најбоље разумеју друге ноћобдије, они који су то из професионалних разлога. Немојте да помешате ноћног луталицу и пијанца или привременог поноћног меланхолика! Свако има право на своје, али свако је врста за себе. И опетовано примећујем како професионалци ноћи – плавци, чувари, таксисти – одмах могу да намиришу праве инкарнације ноћних луталица и да их разликују од оних који су пошли у забаву.

¹ Сатори – увид, муњевита визија као врхунац зена.

Можда и зато што се ноћни шетац у стварности најбоље забавља у градској ноћи – у сваком случају једини који је тамо својом вољом и по свом избору, без друге сврхе. Ноћни шетац је једини који борави у градској ноћи само због ње.

И то осећање градска ноћ и те како воли.

24. фебруар 1978.

DAN TURELL (1946–1993). Већ од 1975. и књиге *Слике Вангедгеа (Vangede Billeder)*, трагикомичног аутобиографског романа, сматра се данским класиком, и књига је обавезна лектира у средњим и основним школама у настави данског језика. Вангедге, предграђе Копенхагена поприште је „изгубљеног малограђанског предграђа детињства и младости, с оне стране општине благодестања Гентофте, северно од Копенхагена”, како је писао један критичар. „Двадесет и пет година је то дело нека врста билдунгсромана за многе младе Данце, јер су ту могли да нађу данас изгубљене слике старог Копенхагена, пре него што је пао у раље халапљивих грађевинских предузимача”, пише критичар Бо Тао Микаелис. Вангедге је, наиме, четврт где је живела радничка класа Копенхагена, и с временом је потпуно нестала. Кућице, мале продавнице, скривена дворишта – устукнули су пред супермаркетима и солитерима, као и пред „профитерским вилама копенхашкој општини иза леђа”, пише сам Турел. Деца из неакадемске средње класе су нарочито ценила и препознавала Турелов урбани језик (амерички сленг нарочито), његово познавање и признавање културе младих, цеза и рокенрола, америчких филмова (ноггог изнад свега), цртаћа и трилера. Дан Турел је написао десет кримића у стилу Д. Хамета и Р. Чендлера.

Одломак је преведен из збирке есеја *У љрагу (I Byen)*; наиме Дан Турел је од 1978. па до смрти 1993. године у Politiken-у имао недељну колумну под тим називом. Како критичари кажу, та „социо-психолошка побуна на равни језика уместо неке обичне ’хуманистичке’ теме” инспирисана је америчком културом у Туреловом случају. Сличност са нашим менталитетом је понекад запањујућа. Легенда Копенхагена, још 1977. добио је кафе назван по свом имену: *Cafe Dan Turell 1977*. Иронија и отвореност, познавање америчког филма и музике од Мајлса Дејвиса, Роја Елдрида, Сонија Ролинса до Нирване, а истовремено и моралисање – по речима приређивача Педера Бундгора – особине су његових есеја, иако би он мрзео да га зову моралистом.

Превео са данског и белешке сачинио ПРЕДРАГ ЦРНКОВИЋ